

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

PER BOARD-2 EXAMINATION (2025-26)

MARATHI

Class : X
Date : 19.12.2025
Admission No.:

SET -A
MARKING SCHEME

Duration-3Hrs
Max. Marks : 80
Roll No.:

विभाग (अ) वाचन व आकलन गुण (15)

प्र 1 :- (आकलन) अ: अपठित गद्यांश :-

प्र 1 (अ) खालील प्र"नांची उत्तरे पर्यायामधून निवडा:-

(5X1=5)

- 1 अ संत
- 2 क पावसाळी ढगांची
- 3 ड चंद्रकिरणांची
- 4 ब परमे"वर
- 5 ड रात्री
- 6 अ चातक व चकोर

प्र 1 (ब) खालील प्र"नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 चातक आणि चकोराची उपमा संतांना दिली आहे.
- 2 पारंपारिक कथांनुसार चातक पक्षी स्वाती नक्षत्रातील पावसाचे जमिनीवर न पडलेले पाणी वरच्यावर पितो
- 3 चकोर पक्षी पौर्णिमेच्या चंद्रकिरणांवर जगतो असा कविसंकेत आहे.
- 4 चकोर पक्षी आपले भक्ष म्हणजे कीडे, कीटक चोच वर करून पकडण्याचा प्रयत्न करतो.

प्र 2 (आकलन) अपठित पद्यांश :-

प्र 2 (अ) खालील कविता काळजीपूर्वक वाचा व त्यावर आधारित विचारलेल्या प्र"नांची उत्तरे लिहा :-

प्र 2 (अ) कविता वाचून त्यावर आधारित प्र"नांच्या उत्तरांचा योग्य पर्याय निवडा :- (चार) (4X1=4)

- 1 ब भाषेची
- 2 ब रत्न-कांचनासारखे
- 3 ब नाना बोली
- 4 क भाग्यवंत
- 5 अ रानवाऱ्याच्या

प्र 2 (ब) एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 मराठी भाषेची थोरवी दूर दे"ी ऐकू येते.
- 2 मराठी भाषेचा चांदण्यासारखा शीतलता हा गुण कवितेत नमूद केला आहे.
- 3 कवितेनुसार मराठी भाषा भावनांना समजण्याचे ज्ञान देते.
- 4 कवीने मराठी भाषेला अमृताच्या स्वरूपात गौरविले आहे.
- 5 उपकार या शब्दासाठी कवितेत आलेला समानार्थी शब्द ऋण आहे.

विभाग :- ब (20 गुण)

प्र 3 (अ) भाव्दांच्या जाती ओळखा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 प्रामाणिकपणा
- 2 सर्वनाम
- 3 शब्दयोगी अव्यय
- 4 आणि
- 5 विरुषण

प्र 3 (ब) काळ ओळखा व बदला (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 शबरी रामाच्या पायाचे ठसे पाहत आहे.
- 2 नीता दिलेले काम पूर्ण केले.
- 3 राम दररोज ग्रंथालयात जाणार.
- 4 भूतकाळ

प्र 3 (क) वाक्याचे प्रकार ओळखा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 तू खेळ.
- 2 त्याच्या बोलण्यात सत्यता होती.
- 3 विधानार्थी वाक्य.
- 4 तुझा आवाका फार मोठा आहे .

प्र 3 (ड) समानार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 4 कळी
- 2 उत्कंठा
- 3 अ दृष्टी-नजर

प्र 4 (अ) विरुध्दार्थी शब्द (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 विरळ
- 2 विकर्षण
- 3 आनास्था

प्र 4 (ब) लिंग बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 क कोलाहल
- 2 नायिक
- 3 क पंखा

प्र 4(क) वचन बदला (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 ड फेटे
- 2 ड किल्ला
- 3 वाडे

प्र 4 (ड) समास ओळखा (कोणतेही दोन)

(2X1=2)

- 1 क तीन कोणांचा समूह
- 2 अ एकवीस
- 3 समाहार व्दं समास

विभाग-क पाठयपुस्तक आधारित (30 गुण)

प्र 5 (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 अब्दुल संक्रांत व जेष्ठ पौर्णिमा या दोन दिवशी तपोवनात जात असे.

- 2 मा"ीलकरांचे वडील वयाच्या सहाव्या वर्षी वारले.
- 3 रेखामाव"ीला सायकल तिच्या मुलाने घेऊन दिली.
- 4 लेखकाला बटाटा सोडण्याचा सल्ला सोकाजी त्रिलोकीकरांनी दिला.
- 5 सभा संमेलने गाजवणारे कवी नारायण सुर्वे होते.

प्र 5 (ब) रिकाम्या जागी योग्य भाब्द भरा (कोणतेही तीन)

(3X1=3)

- 1 2004
- 2 विमान
- 3 लाखमोलाचा.
- 4 सूर्यकिरणांची
- 5 अभाग्यांना

प्र 5 क:- खालीलपैकी कोणत्याही एका प्र"नाचे उत्तर थोडक्यात लिहा:-

(1X3=3)

1 निरंजनच हा खूप मेहनती आणि अभ्यासू मुलगा होता. आईवडील वारल्यावर तो माव"ीकडे राहत होता. तो गुणी मुलगा असल्यामुळे गुरुजींचा लाडका विद्यार्थी होता. निरंजनच्या मनातही गुरुबद्दल खूप श्रद्धा होती अ"ा या सद्गुणी निरंजनचा नागरिक"ास्त्राचा शेवटचा पेपर होता. त्यादिव"ी त्याला रेल्वे रुळ"ी घातपाताच्या खुणा दिसल्या. त्याने तत्परतेन या घातपाताची माहिती स्टे"नमास्तरांनी दिली. त्याने परीक्षा न देता किंवा आपला स्वार्थ न पाहता एका नागरिकाचे कर्तव्य पार पाडले म्हणून निरंजन हा खरा नागरिक आहे.

2 वनज कमी करण्यासाठी पंतांनी डाएट करून उपास करण्याचे ठरवले तेव्हा त्याच्या पत्नीचा उत्साह ही कमालीचा होता.तिने वेगवेगळे चमत्कारिक पदार्थ त्यांना खायला दिले. उकडलेली पडवळे तसेच शेंवग्याच्या व चवळीच्या शेंगा,भेंडी वगैरे सडपातळ भाज्यांचा खुराक सुरू केला. कोबी फलॉवर वगैरे गुटगुटीत भाज्या त्यांनी खाण्यास मनाई केली. त्यांनी त्या स्वयंपाकघरातही ठेवल्या नाहीत. बिनसाखरेचा चहा प्यायला सक्ती केली. अ"ा प्रकारे पंतांच्या वनज घटवण्याच्या संकल्पात पत्नीने उत्साहाने व हिरीरीने सहभाग घेतला.

3 माझ्या जीवनातील िक्षकाचे स्थान या विषयावर विद्यार्थी आपल्या स्व अनुभवानुसार आपले स्वतःचे विचार उत्तरात मांडतील.

प्र 5 ड:-खालील वाक्यांतील वाक्प्रचार ओळखा व त्याचा अर्थ कंसातील कोणत्या वाक्प्रचारा"ी

जुळतो ते लिहा:-

(5X1=5)

- 1 असं म्हणून गुरुजींनी निरंजला जवळ घेतले.
- 2 ज्ञानपीठ पुरस्कार ययाति या कादंबरीला मिळाला, तेव्हा मराठी माणसाला खूप आनंद वाटला.
- 3 बाबांनी अनाठायी टेक्नॉलॉजीबद्दल आपली नाराजगी व्यक्त केली.
- 4 मला काही कामामुळे संध्याकाळी ओंकारे"वराला जाण्यास वेळ मिळाला नाही,
- 5 वजन उतरवण्याच्या शास्त्रात निपुण असणारे तज्ञ मला रोज डझनवारीने भेटू लागले.

प्र 6 अ :- (अ) एका वाक्यात उत्तरे लिहा:- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 संतवाणी या अभंगाचे संपादक प्रा.डॉ.र.रा गोसावी आहेत.
- 2 दोन दिवस ही कविता ऐसा गा मी ब्रम्ह या कवितासंग्रहातून घेतली आहे
- 3 डोळे भरून पाहावे असे दृ"य सैनिकाच्या विजयाची दौड आहे.
- 4 हस्त शुभंकर असावा.
- 5 घराघरांतून तेज नवा अवतार जन्म घेत आहे.

प्र 6 (ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा :- (कोणतेही चार)

(4X1=4)

- 1 पक्षिणी
- 2 असंख्य.
- 3 युगाचे
- 4 कलम
- 5 श्रावण

प्र 6 क) खालील काव्यपंक्तींचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा:- (कोणतेही एक)
(1X3=3)

1 नामा म्हणे मेघा जैसा विनवितो चातक तैसा ।।

संदर्भ: प्रस्तुत ओळी अंकिला मी दास तुझा या अभंगातील असून कवी संत नामदेव आहेत त्यानी या अभंगात आपली विठ्ठल भक्ती व्यक्त केली आहे

स्पष्टीकरण:- संत नामदेव म्हणतात हे विठ्ठला तू पाण्याने भरलेला ढग आहेस. त्यातल्या पाण्याचा मायेचा माझ्यावर वर्षाव होऊ दे मी पावसाच्या पाण्यावाय जगू न शकणारा चातक पक्षी आहे. तू पावसाचा ढग आहेस माझे जीवन तू सांभाळ अ"नी मी विनवणी करीत आहे.

किंवा

या दे"ाच्या मातीवरती अमुचा रे अधिकार

नव्या पिढीचे नव्या युगाचे स्वप्न करू साकार ।।

संदर्भ:- प्रस्तुत ओळी स्वप्न करू साकार या कवितेतील असून कवी कि"गेर पाठक आहेत. या कवितेत कवीने उज्ज्वल भविष्याचे स्वप्न पाहिले आहे.

स्पष्टीकरण :-माझ्या मातृभूमीवर म्हणजेच या दे"ाच्या मातीवर माझा हक्क आहे. माझी मातृभूमी मला प्रिय आहे. उदयाच्या नवीन पिढीचे ,या नवीन युगाचे स्वप्न आपण सगळे मिळून साकार करू आणि आपल्या दे"ाला प्रगली पथावर घेऊन जाऊ.

प्र 7 अ स्थूलवाचन :- एका वाक्यात उत्तरे लिहा :- (कोणतेही पाच)

(5X1=5)

- 1 लेखक ट्रेनिंग स्कूलला गेले तेव्हा संस्थेला सात वर्षे पूर्ण झाली होते .
- 2 ताकास तूर न लागू देणे म्हणजे एखादया गोष्टीचा थांगपत्ता न लागू देणे .
- 3 डॉ. काकोडकरांनी पन्नास वर्षांपूर्वीचे अनुभव सांगितले आहेत.
- 4 व्युत्पत्ती म्हणजे शब्दाच्या अर्थाचे किंवा शब्दाच्या मुळाचे ज्ञान होय.
- 5 अत्तर या मराठी शब्दाला अरबी भाषेत इत्र म्हणतात.
- 6 मराठी उत्पत्ती को"ाचे पहिले प्रका"न 1946 साली झाले.

विभाग- ड लेखन- (गुण 15)

लेखन

प्र 8 (अ) दिलेले निबंध मुद्दे व कथा मुद्दे नीट वाचा व दिलेल्या पाच विशयांपैकी कोणत्याही एका

विशयावर 120 ते 150 भाब्दांत निबंध अथवा कथा लिहा :- (कोणतेही एक)

(1X5=5)

- 1 विषयाची निवड -1
- 2 स्वविचारांचे प्रकटीकरण करण्याची क्षमता -1
- 3 घटनांचा तार्किक विचार -1
- 4 भाषा प्रभावी व सोपी -1
- 5 निबंधाचा योग्य समारोप -1

किंवा

मुद्दयावर आधारित गोष्ट लिहा. (शीर्षक आणि तात्पर्य आवश्यक)

1 कथेचे योग्य शीर्षक	-1	
2 कथेतील संवाद मांडणी	-1	
3 लेखनातील घटनाक्रम	-1	
4 भाषेचा ओघ, पात्र	-1	
5 समारोप, तात्पर्य	-1	
प्र 8 (ब) पत्र लेखन :- (कोणतेही एक)		(1x5=5)
1 दिनांक व पत्ता	-1	
2 विषय व संबोधन	-1	
3 मुख्य मायना	-2	
4 समारोप	-1	
प्र 8 (क) जाहिरात लेखन :- (कोणतेही एक)		
(1x5=5)		
1 दिनांक व पत्ता	-1	
2 कलात्मकता	-1	
3 सर्जनशीलता	-1	
4 आकर्षक शब्द चयन	-1	
5 संपर्क , पत्ता दूरध्वनी क्रमांक	-1	

===== “यशासाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा” =====